

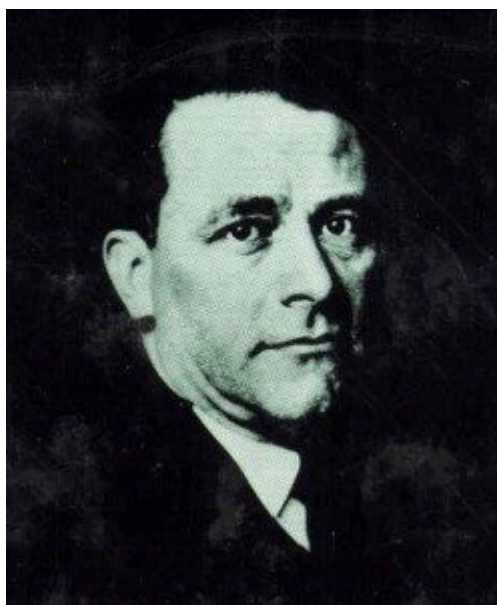
This entry is part 2 of 3 in the series Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus

Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus

Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus, část 1

Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus, část 2

Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus, část 3

Carl Schmitt

Autor: Wilhelm Schmidt-Biggemann

Životopisná data a dílo

Carl Schmitt se narodil 1. července 1888 v Plettenbergu v Sauerlandu, na antipruském západě, kde vyrostl pod vlivem Bismarckova kulturního boje a kde byl vychován katolicky. Studoval práva.

V roce 1910 složil referendářské a doktorské zkoušky prací na téma *O vině a družích viny*. [1] Pak pracoval jako referendář v bavorském úřadu pro válečné hospodářství. V roce 1915 se stal asesorem ve Štrasburku, kde se habilitoval prací *Hodnota státu a význam jednotlivce*. [2]

Revoluci prožil Schmitt v Mnichově, v kruhu elitních právníků okolo Georga Kerschensteina, pedagoga žijícího v letech 1854 až 1932, zakladatele pracovní školy, sociálního pedagoga. Schmitt přišel do styku i s Kurtem Eisnerem a Ernstem Niekischem, zažil v roce 1919 konec Bavorské republiky rad. Poté se Carlu Schmittovi podařilo seznámit s Maxem Weberem – v posledním období jeho života – , označoval se za jeho žáka. Od roku 1921 přednášel na Mnichovské vysoké obchodní škole, nejen trestní právo, svůj původní obor, nýbrž i ústavní právo. Ještě v tomtéž roce byl povolán na universitu v Greifswaldu přednášet veřejné právo, a v roce 1922 byl povolán do Bonnu.

Až do roku 1923 trvá jeho tzv. **normativní fáze**. Napsal: *Politická romantika*, [3] *Diktatura*, [4] *Politická teologie: Čtyři kapitoly k nauce o suverenitě*, [5] *Římský katolicismus a politická forma*. [6] (Senzaci vzbudilo, že pod Schmittovým vlivem konvertoval ke katolicismu evangelický teolog Eric Sorensen. Snad podobné to bylo později s Petersenem – ostatně také v Bonnu.)

V roce 1928 přijal povolání na Berlínskou obchodní školu (na katedru Hugo Preusse), s sebou

přinesl jako hotovou knihu svou *Ústavní nauku*. [7] Jak dalece dobře se zpočátku v Berlíně cítil, není jasné, každopádně si později držel velký dům, jak napsal Nikolaus Sombart v *Jugend in Berlin*. Zde, v Berlíně, pak sepisoval díla kritizující a analyzující přítomnost – až do roku 1933.

Od roku 1923 do roku 1933 probíhala jeho **decizionistická fáze**, fáze jeho „politického existencialismu“. Jeho nejdůležitější publikace byly tyto: *Diktatura říšského prezidenta podle článku 48 říšské ústavy*, [8] *Pojem politična*, [9] *Strážce ústavy*, [10] *Legalita a legitimita*. [11] Pro hospodářskou politiku byly důležité přednášky v „Langnamvereinu“ (Verein zur Wahrung der gemeinsamen wirtschaftlichen Interessen in Rheinland und Westfalen), tam vystoupil v diskuzi: *Německá hospodářská krize, její příčiny a možnost nápravy*, [12] *Zdravé hospodářství v silném státě*. [13] A pak ještě *Stát, hnutí, lid: Trojčlenění politické jednoty*. [14]

Na konci roku 1932 přešel na rok na universitu v Kolíně, kde vykonal nástupní návštěvu u Kelsena, svého hlavního liberálního protivníka. Zde prožil i uchopení moci. 1. května 1933 vstoupil do strany. 7. dubna 1933 byl vyhlášen zákon o restituci německého úřednictva. Schmitt údajně spolupůsobil, jak tvrdí literární sociolog Hans Mayer (Hans Mayer, *Ein Deutscher auf Widerruf*, Bd. 1, 1982, s. 144), při propouštění Hanse Kelsena. Současně doporučil Leo Strausse do Oxfordu (Heinrich Meier, Carl Schmitt, *Leo Strauss und „Begriff des Politischen“*, Stuttgart 1988). V roce 1933 v říjnu se vrátil opět do Berlína, tentokrát na universitu. Mezitím ho Göring jmenoval pruským státním radou. Stal se členem presidia Akademie pro německé právo. Začala jeho **nacionálně-socialistická fáze**. Důležitá – a diskreditující.

Napsal *Státní ústrojí a rozpad druhé říše: Vítězství občana nad vojákem*, [15] *Vůdce ochraňuje právo: K řeči Adolfa Hitlera v Reichstagu z 13. července 1934* (jedná se o ospravedlnování zabíjení z „noci dlouhých nožů“), [16] je tištěn ve sborníku *Německá právní věda v boji proti židovskému duchu*. [17]

V letech 1936/1937 začínají proti němu útoky ze strany SS (časopis *Das Schwarze Korps* z 3. 12. 1936). Schmitt ztrácí všechny důležité úřady, ztrácí předsednictví v Reichsgruppenwart říšské skupiny vysokoškolských studentů v nacionálně-socialistickém Reichswahrerbund (svaz právníků), ze zdravotních důvodů, poté – rovněž nedobrovolně – končí s publikováním v *Deutsche Juristen-Zeitung*. Jak se to má interpretovat, je otevřené, každopádně Schmitt není, jak ukazuje jeho sborník *Pozice a pojmy* z roku 1942, který obsahuje i článek „Vůdce ochraňuje právo“, zapáleným demokratem. *

Od roku 1937 se u něj hlásí postupný **přesun zájmu od státního práva k mezinárodnímu právu**: *Totální nepřítel, totální válka, totální stát*, [18] *Obrat k diskriminujícímu pojmu válka* [19] *Mezinárodněprávní neutralita a národní totalita*, [20] *Leviathan v státovědě Thomase Hobbesa: Smysl a nezdar jednoho politického symbolu*, [21] *Mezinárodněprávní mocenský prostor se zákazem intervence v daném prostoru pro cizí mocnosti*, [22] *O poměru pojmu válka a nepřítel*, [23] *Pozice a pojmy v boji proti Výmaru-Ženevě-Versailles*. [24]

Poté: „**Pozdní**“ **Carl Schmitt** je charakteristický spíše filosofickými tématy: *Země a moře*,

světodějná úvaha, [25] ospravedlňující spisy *Ex Captivitate Salus: Zkušenosti období 1945/47*, [26] *Nomos země v mezinárodním právu jus publicum europaeum* (výklad evropského mezinárodního právního řádu od raného novověku až k totalitarismu). [27]

V letech 1945–1946 byl internován, nejprve v Berlíně, poté krátce nejspíš také v Norimberku u procesů s válečnými zločinci (podle Maschkeho, *Der Tod des Carl Schmitts*), pak se ale dostal do amerického tábora v Lüdenscheidu, a v roce 1946 nakonec do Plettenbergu (podle Machiavelliho Cassiacuma), kde vlastnil statek, psal a zemřel 7. dubna 1985, na velikonoční neděli. Důležitá díla: *Teorie partyzána*, [28] *Rozhovor o moci a o tom, jak vyjít s vlastníky moci*, [29] *Ústavněprávní články z let 1924–1954*, [30] *Tyranie hodnot: Právníkovy úvahy o filosofii hodnot*. [31]

Jakkoli se jedná o biografii ctižádostivce (? , pozn. DP), jak se pak říká, s ďábelským kouzlem – v seminářích, které vedl i po válce, mu prý zářily oči – zdá se, že **osobní fluidum tohoto muže bylo značné**. Ale popsat ho jako guru a mága je asi nedostačující. Jedná se určitě zároveň o fascinaci ústředními pojmy a formulacemi, jimiž argumentoval a jejichž brilantnost (lesk) je činila tak všestranně použitelnými jako právní *topoi* špičkové úrovně. – Nic z toho však není poměřováno měřítkem kritiky ze stanoviska demokracie, parlamentarismu a liberalismu.

Zdroj: Filosofický časopis Ročník XXXIX., 1991, číslo 5, přeložil Martin Pokorný, dokončení příště...

***Pozn. DP:** Schmitt se s dominujícím proudem v národně-socialistickém světonázoru rozcházel především v nadřazení instituce státu nad národ (jenž tak jako např. Hegel, jehož vliv je rovněž konzervativní i revoluční, zaměňoval stále s lidem, tj. beztvorou masou), a pak třeba v historickém podcenění romantické „nepolitické politiky“ (k tomu srov. Jan Mertl, *Z dějin politického myšlení*, Praha 1943, s. 168). Nezdá se však, že by důvodem k jeho odstavení byly ideologické rozdíly, ty sotva sloužily jako záminka. Vadil zřejmě sám Schmitt, který byl autoritou s širokou paletou styků od nejreakčnějších katolíků po národní bolševiky už v době Výmarské republiky. Časopis SS *Das Schwarze Korps*, který na něj zaútočil, vznikl jako společensko-kritický týdeník, jehož kampaně cíleně mířily na vlivné osoby, složky nebo instituce. Příčiny přitom byly různé, od spravedlivého odhalování nešvarů v NSDAP přes záměrné vytváření atmosféry napětí a nejistoty mezi funkcionáři po osobní motivy. Docela určitě v nich však hrál úlohu i motiv generační: totiž vzpoura mladých proti starým! Šéfredaktoru Gunteru d'Alquenovi, který po útocích na obzvláště vysoké činitele chodival na kobereček k Himmlerovi, svému ochránci, bylo v době založení časopisu sotva 25 let! (NSDAP si tak udržela větší ideologickou čistotu než italská PNF prosáklá konzervativním nacionalismem a katolickým monarchismem – očista přišla až s PFR v Italské sociální republice.) Dodejme, že nejvýznamnější Schmittův žák E. R. Huber (1903–1990) měl první potíže až po válce.

Seznam titulů (pouze v prvním vydání) uvedených v textu:

1. *Über Schuld und Schuldarten. Eine terminologische Untersuchung*. Breslau 1910.

2. *Der Wert des Staates und die Bedeutung des Einzelnen*. Tübingen 1914.
3. *Politische Romantik*. München/Leipzig 1919.
4. *Die Diktatur. Von den Anfängen des modernen Souveränitätsgedankens bis zum proletarischen Klassenkampf*. München/Leipzig 1921.
5. *Politische Theologie. Vier Kapitel zur Lehre von der Souveränität*. München/Leipzig 1922.
6. *Römischer Katholizismus und politische Form*. Hellerau 1923.
7. *Verfassungslehre*. München/Leipzig 1928.
8. Die Diktatur des Reichspräsidenten nach Artikel 48 der Reichsverfassung. In: *Veröffentlichungen der Vereinigung der deutschen Staatsrechtler*, Heft 1, Berlin 1924.
9. Der Begriff des Politischen. In: *Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*, Bd. 58, 1927/28 (samostatně poprvé München/Leipzig 1932).
10. Der Hüter der Verfassung. In: *Beiträge zum öffentlichen Recht der Gegenwart*, Heft 1, Tübingen 1931.
11. *Legalität und Legitimität*. München/Leipzig 1932.
12. Die deutsche Wirtschaftskrise, ihre Ursachen und die Möglichkeiten zu ihrer Behebung. In: *Mitteilungen des Vereins zur Wahrung der gemeinsamen wirtschaftlichen Interessen in Rheinland und Westfalen*, Düsseldorf, Jahrgang 1930, Nummer 4, n. F. 19, Heft, s. 458–464.
13. Gesunde Wirtschaft im starken Staat. In: *Mitteilungen des Vereins zur Wahrung der gemeinsamen wirtschaftlichen Interessen in Rheinland und Westfalen*, Düsseldorf, Jahrgang 1932, Nummer 1, n. F. 21, Heft, s. 13–32.
14. *Staat, Bewegung, Volk. Die Dreigliederung der politischen Einheit*. Rada Der Deutsche Staat in der Gegenwart, Heft 1, Hamburg 1933.
15. *Staatsgefüge und Zusammenbruch des zweiten Reiches. Der Sieg des Bürgers über den Soldaten*. Der Deutsche Staat in der Gegenwart, Heft 6, Hamburg 1934.
16. Der Führer schützt das Recht. Zur Reichstagsrede Adolf Hitlers vom 13. Juli 1934. In: *Deutsche Juristen-Zeitung*, 39. Jahrgang, 1934, s. 945 – 950 (snadněji dosažitelné v *Positionen und Begriffe!*)
17. *Die deutsche Rechtswissenschaft im Kampf gegen den jüdischen Geist*. Deutscher Rechtsverlag, Berlin, s. 14–17 a 28–34.
18. Totaler Feind, totaler Krieg, totaler Staat. In: *Völkerbund und Völkerrecht*, 4. Jahrgang 1937, s. 139–145 (rovněž v *Positionen und Begriffe!*).
19. *Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriff*. Rada Schriften der Akademie für Deutsches Recht. Gruppe Völkerrecht, Heft 5, München/Leipzig 1938.
20. Völkerrechtliche Neutralität und völkische Totalität. In: *Monatshefte für Auswärtige Politik*, 5. Jahrgang, 1938, s. 613–618 (viz *Positionen und Begriffe!*).
21. *Der Leviathan in der Staatslehre des Thomas Hobbes. Sinn und Fehlschlag eines politischen Symbols*. Hamburg 1938.
22. *Völkerrechtliche Grossraumordnung mit Interventionsverbot für raumfremde Mächte. Ein Beitrag zum Reichsbegriff im Völkerrecht*. Rada Schriften des Instituts für Politik und internationales Recht an der Universität Kiel, n. F. Bd. 7, Berlin/Wien 1939.
23. *Über das Verhältnis der Begriffe Krieg und Feind*. 1939 (viz také *Positionen und Begriffe!*).
24. *Positionen und Begriffe im Kampf mit Weimar-Genf-Versailles. 1923–1939*, Hamburg 1940.
25. *Land und Meer. Eine weltgeschichtliche Betrachtung*. Leipzig 1942.
26. *Ex Captivitate Salus. Erfahrungen der Zeit 1945/47*. Köln 1949.

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

- 27. *Der Nomos der Erde im Völkerrecht des jus publicum europaeum*. Köln 1950.
- 28. *Theorie des Partisanen*. Berlin 1963.
- 29. *Gespräch über die Macht und den Zugang zum Machthaber*. Pfullingen 1954.
- 30. *Verfassungsrechtliche Aufsätze aus den Jahren 1924-1954. Materialien zu einer Verfassungslehre*. Berlin 1958.
- 31. *Die Tyrannei der Werte. Überlegungen eines Juristen zur Wertphilosophie*. Stuttgart 1960 (jako soukromý tisk).

Series Navigation

<< Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus, část 1
Carl Schmitt, filosofie a nacionální socialismus, část 3 >>